

28.01.2016

Praksisnotat – Forfølgelse på grunnlag av religion

1 Innledning

UNE behandler hvert år et stort antall klager og omgjøringsanmodninger fra asylsøkere som hevder at de risikerer forfølgelse på grunn av sin religion eller religiøse aktivitet. Sakene favner et bredt spekter av land og religioner. Flertallet av sakene gjelder personer som anfører å være kristne konvertitter fra Iran eller Afghanistan.

Tema for dette notatet er rett til flyktningstatus etter utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a på grunnlag av religion. For å kunne bli anerkjent som flyktning må klageren ha en «velbegrunnet frykt for forfølgelse» på grunn av sin «religion» uten å kunne få beskyttelse i hjemlandet. Blir klageren anerkjent som flyktning etter § 28 første ledd bokstav a, har han rett til asyl etter § 28 annet ledd.

Dette notatet angir utgangspunktene og hovedlinjene i praksis. Det gir ikke en detaljert beskrivelse av alle de vurderinger som UNE foretar i praksis eller av situasjonen for den enkelte gruppe i det enkelte land.

Notatet er basert på en gjennomgang av 400 vedtak og beslutninger for klagere fra 20 land. De aller fleste vedtak og beslutninger er truffet i perioden 2013-2015 og hentet fra UNEs praksisbase eller interne praksisoversikter. Hovedbolken gjelder kristne konvertitter fra Iran (300) og Afghanistan (50). Notatet har derfor et særlig fokus på disse sakene. Notatet omhandler ikke rett til flyktningstatus etter utlendingsloven § 28 første ledd bokstav b eller opphold på humanitært grunnlag etter § 38.

2 Begrepet «religion»

Religionsfriheten er nedfelt i en rekke konvensjoner, bl.a. FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (1966) art. 18 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (1950) (EMK) art. 9.

Religionsfriheten beskytter retten til å ha eller ikke ha en religion, og til å skifte religion. Den gjelder ikke bare store eller kjente religioner, men alle religiøse retninger og livssyn. Den gir også rett til å uttrykke en religion alene eller med andre, privat eller offentlig, bl.a. ved religiøse ritualer, bønn, symboler, undervisning eller misjonering.

Utlendingsloven har en tilsvarende vid definisjon av begrepet «religion» i § 30 første ledd bokstav a. Den sier at «religion» skal særlig omfatte

- religiøse og andre typer livssyn,
- deltakelse i eller tilsiktet fravær fra formell gudsdyrkelse, enten det skjer privat eller offentlig, alene eller sammen med andre,
- andre handlinger eller meningsytringer knyttet til vedkommendes religion eller livssyn,
- individuelle eller kollektive handlemåter som er diktert av religiøs eller livssynsmessig overbevisning, og
- frihet til å skifte religion eller annet livssyn.

Lovens definisjon er ikke uttømmende., jf. Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 79.

UNE har en like vid definisjon i sin praksis. UNE har ikke begrenset religionsbegrepet til bestemte religioner, livssyn eller handlinger. Blant annet dekkes ateisme av begrepet.

3 Bevisvurderingen

For å kunne avgjøre om klageren risikerer forfølgelse på grunn av sin religion, må UNE først ta stilling til om klageren faktisk har den religionen som han anfører. Dette er en del av bevisvurderingen.

UNE foretar en fri og helhetlig bevisvurdering av alle opplysninger og dokumenter i saken, jf. Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 88 og 414. Klagerens anførsler må fremstå som «noenlunde sannsynlige», jf. side 414. UNE legger til grunn at klageren har den religion han hevder å ha, selv om det ikke er sikkert eller overveiende sannsynlig, såfremt det er noenlunde sannsynlig. Det senkede beviskravet (noenlunde sannsynlig) forutsetter at klageren har medvirket til å opplyse saken så langt det er rimelig og mulig, jf. Høyesteretts dom i Rt. 2011 side 1481 avsnitt 45.

Et sentralt spørsmål i mange saker er om klageren virkelig har konvertert fra en religion til en annen, typisk fra islam til kristendommen.

Spørsmålet kommer særlig på spissen i Afghanistan-sakene, hvor konvertering fra islam til kristendom vil kunne medføre fare for forfølgelse. Er konverteringen reell, vil han ha en velbegrunnet frykt for forfølgelse. Dette er lagt til grunn i alle vedtak. I de aller fleste konvertittsaker fra Afghanistan har klageren konvertert etter at han kom til Norge. UNE må vurdere om han har konvertert ut fra en reell kristen overbevisning, eller om han har anført konvertering for å få opphold i Norge.

Å avgjøre hvem som er en reell kristen, er vanskelig. Det handler om klagerens indre overbevisning. UNE har respekt for at religiøs overbevisning er noe dypt personlig, og at ulike mennesker kan oppleve religiøs omvendelse ulikt. Selv om klageren i utgangspunktet har hatt strategiske motiver for å la seg døpe, tas det høyde for at han etter hvert kan ha fått en ekte religiøs overbevisning.

Bevisvurderingen i Afghanistan-sakene skjer i lys av UNEs erfaring med tidligere praksis og antallet konverteringer blant afghanske søkere i Norge. Fra årsskiftet 2005/2006 har antallet anførte konverteringer blant afghanere økt kraftig i perioder hvor det har vært vanskeligere å få asyl på annet grunnlag. I perioder hvor det har vært enklere å få asyl, har antallet konverteringer sunket betraktelig. Dette indikerer at en del afghanere påberoper konvertering for å få opphold i Norge. Anførsler om konvertering må derfor undergis et kritisk blikk. Samtidig viser praksis at hver sak vurderes for seg.

Borgarting lagmannsrett har lagt til grunn at det er en sammenheng mellom praksis og antallet konverteringer, og derfor grunn til å tro at flere afghanske asylsøkere har anført konvertering av strategiske årsaker. Søknernes troverdighet må derfor vurderes med et kritisk blikk. Samtidig understreker retten at hver sak må vurderes for seg, jf. dom 27.05.2015 (LB-2014-131548), dom 06.05.2015 (LB-2014-97419), dom 07.04.2015 (LB-2014-85888- LB-2014-85900), dom 19.02.2015 (LB-2014-34531), dom 12.03.2014 (LB-2012-166185), dom 04.02.2014 (LB-2013-87903), dom 03.12.2013 (LB-2012-143613), dom 02.09.2013 (LB-2013-41190), dom 26.08.2013 (LB-2013-5389) og dom 29.07.2013 (LB-2013-6873).

Hvilke momenter som blir utslagsgivende i en troverdighetsvurdering, vil kunne variere fra sak til sak. Sentrale momenter vil ofte være klagerens kunnskap om kristendommen, religiøs aktivitet, generelle troverdighet, tidspunkt for dåp og opplæring, og uttalelser fra prester og menigheter. Kjernen i vurderingen er likevel klagerens refleksjoner rundt valget om å konvertere.

Klagerens tanker og refleksjoner står helt sentralt i vurderingen. Graden av refleksjon blir vurdert i lys av klagerens individuelle omstendigheter. Dersom klageren har et reflektert forhold til sin tro og konsekvensene av å konvertere, kan det tale for at konverteringen er reell. Er han lite reflektert, kan det tale for at han har anført konvertering for å få opphold i Norge. Det gjelder særlig i saker hvor skifte av religion har stor betydning for klageren. Da forventes det en viss grad av refleksjon. Dette er påpekt i vedtak fra bl.a. Iran, Irak, Somalia og særlig i vedtak fra Afghanistan. I Afghanistan har islam en helt dominerende plass i samfunnet. Islam regulerer nærmest alle sider ved livet, både i den private og offentlige sfære. Konvertering til en annen religion enn islam vil ikke bare innebære et brudd med familie og lokalsamfunn, men også med grunnfestede verdier. I de fleste tilfeller vil konverteringen innebære et radikalt brudd med hele klagerens bakgrunn. Konverteringen vil også medføre fare for forfølgelse, hvis den blir kjent. Det å skifte religion er derfor et stort og alvorlig skritt for en vanlig afghaner. Av den grunn bør konverteringen være godt begrunnet og gjennomtenkt.

Klagerens kunnskap om kristendommen tillegges vekt i en helhetsvurdering. God kjennskap til det kristne budskapet vil kunne tale for at konverteringen er reell. Liten kunnskap og forståelse vil kunne tyde på det motsatte.

Et annet moment er tidsaspektet. I en rekke saker har klageren konvertert etter avslag i UDI eller UNE, og gjerne når det opprinnelige asylgrunnlaget ikke har ført frem. Dette kan tale for at konverteringen er strategisk begrunnet. I et vedtak for en irakisk borger ble det vist til at klageren tok kontakt med en kristen menighet etter avslag i UNE og konverterte etter meget kort tid. I slike tilfeller foretar UNE en inngående vurdering av troverdigheten.

Dette er i tråd med UNHCR Guidelines on International Protection No. 6: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, 28 April 2004, punkt 34 og 35, og rettspraksis, jf. bl.a. Borgarting lagmannsrett, dom 27.05.2015 (LB-2014-131548), dom 06.05.2015 (LB-2014-97419), dom 12.03.2014 (LB-2012-166185) og dom 04.02.2014 (LB-2013-87903).

Klagerens generelle troverdighet er også et moment. Har han f.eks. lagt frem falske dokumenter eller forklart seg uriktig om andre forhold for å få asyl? Dette vil kunne bidra til å svekke hans generelle troverdighet, og dermed tilliten til hans anførsler om konverteringen.

Klagerens aktivitet og tilknytning til kristne miljøer og menigheter er også viktig. Høy aktivitet over tid vil normalt tale for at konverteringen er reell. Tilknytning og aktivitet er likevel ikke avgjørende. UNE foretar en helhetlig vurdering av om klageren har en ekte religiøs overbevisning.

Heller ikke domstolene legger nødvendigvis avgjørende vekt på klagerens aktivitet i kristne miljøer. Borgarting lagmannsrett påpeker bl.a. i en rekke avgjørelser at deltakelse i kristne fellesskap neppe er noen stor belastning for klageren. Den som søker seg til kirken, blir møtt med velvilje, vennlighet og et sosialt fellesskap, noe som ofte er positivt for en asylsøker med begrenset nettverk, jf. bl.a. dom 19.02.2015 (LB-2014-34531), dom 06.05.2015 (LB-2014-97419), dom 12.03.2014 (LB-2012-166185), dom 16.10.2015 (LB-2015-119163) og dom 03.12.2013 (LB-2012-143613).

I mange saker er det fremlagt støtteskriv, dåpsattester og bekreftelser fra prester, kristne ledere og menigheter. Slike uttalelser tillegges vekt, men vekten varierer fra sak til sak, bl.a. i lys av sakens øvrige omstendigheter. UNE uttaler i en rekke vedtak at man ikke tviler på oppriktigheten til de som utsteder erklæringer. Samtidig er det naturlig at den som hevder å ha konvertert, vil fremstå som kristen overfor menigheten som skal bekrefte hans tro. Den enkelte presten og menigheten vil ikke nødvendigvis kjenne alle opplysninger i saken, bl.a. tidligere asylforklaringer, eller ha det samme erfaringsgrunnlaget som norske utlendingsmyndigheter.

Domstolen anser seg heller ikke bundet av slike erklæringer. De inngår i en fri og helhetlig bevisvurdering, jf. bl.a. Borgarting lagmannsrett, dom 16.10.2015 (LB-2015-119163), dom 27.05.2015 (LB-2014-131548), dom 06.05.2015 (LB-2014-97419), dom 30.04.2015 (LB-2014-91252), dom 19.02.2015 (LB-2014-34531) og dom 12.03.2014 (LB-2012-166185). Domstolene

påpeker bl.a. at selv for aktive kristne og erfarne ledere kan det være vanskelig å skille mellom en ekte kristen overbevisning og strategiske handlinger. Menigheten vil ofte kjenne saken på grunnlag av klagerens opplysninger og oppførsel, ikke øvrige opplysninger i saken. Man har ikke alltid de samme forutsetninger for å stille de nødvendige kritiske spørsmål. I en menighet vil man gjerne være positiv til personer som tar kontakt med ønske om trosopplæring og deltakelse i menigheten. I tillegg kan evnen til å forstå og ta innover seg realiteten i klagerens handlemønster bli mindre når det oppstår nære relasjoner.

4 Tillagt religion

Dersom klagerens anførte religion ikke blir lagt til grunn av UNE, vil han normalt ikke bli anerkjent som flyktning på grunn av sin religion. Men selv om konverteringen ikke er reell, kan det være fare for at myndighetene eller andre potensielle forfølgere i hjemlandet tror at han har konvertert og forfølger ham på det grunnlaget. Dette kan også gi rett til flyktningstatus, jf. utlendingsloven § 30 annet ledd.

UNE vurderer derfor om klageren risikerer forfølgelse ved retur til Afghanistan fordi han kan bli oppfattet som en reell konvertitt. I henhold til sharia vil personer som har konvertert ha mulighet til å gå tilbake på konverteringen. Klageren vil derfor ha mulighet til å forsikre sin familie og sitt lokalsamfunn om at han ikke har frafalt islam. Det foreligger ikke opplysninger som tilsier at afghanere som har vært i kontakt med norske kirkesamfunn av strategiske hensyn, generelt risikerer forfølgelse på dette grunnlag. UNE må likevel vurdere om det er forhold ved klageren som tilsier at han representerer et unntak og kan stå i fare ved retur.

5 Forfølgelse

For å kunne ha rett til flyktningstatus må klageren risikere «forfølgelse».

Utlendingsloven § 29 første ledd definerer forfølgelse i bokstav a som en "alvorlig krenkelse av grunnleggende menneskerettigheter", særlig de ufravelige rettighetene i EMK art. 15 nr. 2, dvs. retten til liv og forbudet mot tortur og mishandling, slaveri og tilbakevirkende straff. Forfølgelse kan også bestå av flere forhold som til sammen er så alvorlige at de berører et menneske på en like alvorlig måte, jf. bokstav b.

Departementet påpeker i Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 84 at ikke enhver krenkelse av grunnleggende menneskerettigheter vil utgjøre forfølgelse. For eksempel vil ikke en krenkelse av religionsfriheten «i form av begrensninger i adgangen til å drive misjonering i hjemlandet, uten videre gi rett til internasjonal beskyttelse.» På side 415 heter det videre at forfølgelse kan arte seg som overgrep «som for eksempel fengsling av en viss varighet, tortur eller andre trusler mot liv, helse eller den personlige frihet. Mindre inngripende reaksjoner som å bli brakt inn til politiet for så å bli løslatt, ulike former for diskriminering mv, vil i utgangspunktet falle utenfor forfølgelsesbegrepet.»

Denne forståelsen er også lagt til grunn i UNEs praksis. Pågrepelse, kortvarige fengselsstraffer og til en viss grad trakassering og diskriminering er ikke i seg selv forfølgelse. Mange religiøse grupper utsettes for diskriminering og klare begrensninger i sin religionsutøvelse uten at dette alene anses som forfølgelse. Det gjelder f.eks. kristne konvertitter og bahà'ier i Iran, kristne minoriteter i Tadsjikistan, kristne menigheter i Egypt, Jehovas Vitne i Georgia, kristne og ahmadiya i Pakistan og en rekke minoriteter i Russland. UNE foretar en samlet vurdering av alle relevante menneskerettsbrudd og krenkelser under utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a. Flere forhold som ikke hver for seg er alvorlige nok, kan til sammen utgjøre forfølgelse.

I mange land kan religiøse minoriteter bli rammet av straffelovgivningen. I Iran er frafall fra islam (apostasi), herunder konvertering, forbudt, og kan i sin ytterste konsekvens straffes med døden. Det foreligger ingen kjente dødsdommer for konvertering siden 1990, da en høyprofilert pastor ble dømt og henrettet. Mauretania har også dødsstraffer for apostasi, men de ikke har blitt fullbyrdet på over 25 år. Straffebestemmelser kan bidra til å legitimere vold fra religiøse ekstremister, f.eks. mot kristne og ahmadiya i Pakistan.

Forfølgelse kan komme både fra myndighetene og privatpersoner, f.eks. slekt, familie, militser eller lokalbefolkningen, jf. utlendingsloven § 29 tredje ledd. En sunnimuslim fra Irak ble i 2014 innvilget asyl på grunn av trusler fra sjiamuslimske grupper. For mange konvertitter kan familien være den største trusselen. Det gjelder særlig religiøst konservative familier. I 2013 ble en kristen konvertitt fra Irak innvilget asyl fordi familien var ressurssterk og hadde en viss posisjon i lokalsamfunnet. Ærestapet ved å ha en konvertitt i familien var stort. Familiens evne og vilje til å gjenopprette æren var tilsvarende stor.

6 Velbegrunnet frykt

Det grunnleggende spørsmålet i alle asylsaker er om klageren har en «velbegrunnet frykt» for forfølgelse på grunn av sin religion eller sin religiøse aktivitet. Dette beror på en konkret helhetsvurdering av klagerens situasjon og forholdene i hjemlandet.

Risikoen vurderes på grunnlag av de opplysninger som foreligger på vedtakstidspunktet. Vurderingen er fremtidsrettet. Spørsmålet er om klageren risikerer forfølgelse ved retur til hjemlandet. Det er i all hovedsak en objektiv vurdering av risikoen. Det må ikke være overveiende sannsynlig at klageren vil bli forfulgt. Kravet til risiko er betydelig lavere. Men det må være en reell fare, jf. Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) side 88 og 414.

UNE foretar en samlet vurdering av alle relevante risikofaktorer og forfølgelsesgrunnlag, f.eks. politisk oppfatning. I mange saker er klageren både politisk og religiøst aktiv, eller kan bli oppfattet slik av myndighetene i hjemlandet, jf. utlendingsloven § 30 annet ledd. Dette kan øke risikoen for overgrep.

(a) Generelle forhold i hjemlandet

Toleransen for religiøse minoriteter varierer fra land til land, og gjerne innenfor det enkelte land. I mange land er det stor forskjell på myndighetenes offisielle og reelle holdning til minoriteter. Det kan også være stor forskjell på hva som aksepteres av religiøse ytringer i det offentlige og private rom. I Iran er det f.eks. helt andre rammer for hva man kan si og gjøre offentlig enn privat. Risikoen for overgrep kan variere med geografisk tilhørighet, bl.a. ut fra lokaliseringen av interne konflikter og ekstreme religiøse grupper. I noen land er toleransen større i store byer enn på landsbygda. Risikoen kan også øke med det generelle konfliktnivået. I konflikter er ofte minoritetene mest utsatt. I noen tilfeller kan hele folkegrupper bli fordrevet fra sine hjem.

I mange land er situasjonen for religiøse minoriteter vanskelig. Det betyr ikke at alle som har en bestemt religion, risikerer forfølgelse i hjemlandet. UNE har vurdert den generelle situasjonen for en rekke minoriteter uten å konstatere at de har et generelt vern etter utlendingsloven § 28. Det gjelder bl.a. Jehovas Vitne i Russland, ahmadiya og kristne i Pakistan, kristne konvertitter og alawitter i Tyrkia, Jehovas Vitne i Georgia, hinduer i Bangladesh, muslimer i Myanmar, kristne i Egypt, kristne i Irak, kristne konvertitter i Somalia, eller kristne og sunnimuslimske konvertitter i Iran. Et unntak er

Afghanistan. I Afghanistan-sakene har UNE lagt til grunn at alle kristne har et generelt behov for beskyttelse.

I noen land kan ekstreme religiøse grupper være utsatt. I Usbekistan og Aserbajdsjan er bl.a. bekjempelse av ytterliggående islam en prioritert oppgave. Dersom klageren tilhører en voldelig gruppe, kan det bli aktuelt å vurdere om klageren skal utelukkes etter utlendingsloven § 31.

(b) Individuelle forhold

Dersom klageren ikke risikerer forfølgelse på generelt grunnlag, vil risikoen bero på en konkret vurdering av de individuelle omstendighetene i saken. Sentrale momenter vil ofte være klagerens posisjon, aktivitet og synlighet. Hva som skal til, kan variere fra land til land og gruppe til gruppe. Det beror på hvem som er utsatt. I Iran kan konvertitter som har en ledende stilling i et kristent miljø, driver aktiv utadrettet misjonering eller på annen måte er sterkt profilert, risikere forfølgelse ved retur.

Et sentralt spørsmål i mange saker er hvordan klageren kommer til å utøve sin religion ved retur til hjemlandet og hva han i så fall kan risikere. Dette er en konkret sannsynlighetsvurdering av hva han faktisk kommer til å gjøre, bl.a. på bakgrunn av hans aktivitet og overbevisning i Norge.

Det er også slik domstolene vurderer risikoen for forfølgelse på grunn av fremtidige handlinger, jf. bl.a. Borgarting lagmannsrett, dom 08.01.2015 (LB-2014-50021), dom 16.11.2015 (LB-2014-169798), dom 25.06.2015 (LB-2014-206175), dom 11.03.2015 (LB-2014-169786), dom 16.12.2015 (LB-2015-68567), dom 17.04.2015 (LB-2014-81162-LB-2014-81155), dom 06.10.2014 (LB-2013-112800) og dom 01.07.2014 (LB-2013-149889).

UNE påpeker i sine vedtak for Iran at individuelle og konkrete forhold har vært avgjørende for vurderingen av om klageren risikerer forfølgelse ved retur til Iran. UNE har tatt utgangspunkt i hvordan klageren kommer til å praktisere sin tro ved retur, på bakgrunn av opplysninger om hvordan han har praktisert sin tro i Norge, f.eks. i gudstjenester og menigheter. Klagere som bare har hatt beskjeden kristen aktivitet i Norge, eller som mangler kunnskaper til å lære opp andre i kristen tro, vil i utgangspunktet ikke risikere forfølgelse. I rekke vedtak har UNE lagt til grunn at klageren kommer til å drive utadrettet virksomhet ved retur til Iran og dermed risikere forfølgelse. Dersom han ikke har hatt en misjonerende, ledende eller annen utadrettet kristen aktivitet i Norge, vil han normalt heller ikke ha det ved retur til Iran.

Selv om vurderingen tar utgangspunkt i klagerens aktivitet, kan andre forhold ha betydning, bl.a. kunnskap, engasjement og motiv. Hvis det er et ønske om opphold som ligger bak høy aktivitet i Norge, er det mindre sannsynlig at han vil fortsette aktiviteten ved retur.

Det at han selv hevder å ville drive utadrettet virksomhet ved retur er ikke avgjørende. UNE foretar en objektiv vurdering av sannsynligheten for fremtidig aktivitet og forfølgelse.

I tillegg til å vurdere faren for konkrete overgrep i Iran, som f.eks. drap, mishandling og langvarige fengselsstraffer, tar UNE stilling til om de generelle begrensningene i religionsfriheten for kristne konvertitter i seg selv kan utgjøre forfølgelse for klageren, jf. utlendingsloven § 29 første ledd. UNE påpeker at klageren ikke nødvendigvis vil kunne delta i gudstjenester som i en alminnelig norsk kirke eller i større kristne fellesskap i Iran. Derimot er det mulig å oppsøke andre likesinnede kristne og delta i et kristent fellesskap på samme måte som flertallet av kristne konvertitter i Iran. I betraktning av de sosiokulturelle rammene som gjelder i Iran, vil det kunne være enkelte begrensninger på måten han kan utøve sin tro, men ikke i en slik grad at det kan anses som forfølgelse. Begrensninger vil først og fremst gjelde muligheten til å misjonere overfor muslimer og nødvendigheten av å være noe tilbakeholden med å fremheve kristne symboler i det offentlige rom. Slike begrensninger er ikke forfølgelse. Dette er i tråd med departementets uttalelser i Ot.prp. 75 (2006-2007) side 84 om at

krenkelser av religionsfriheten i form av begrensninger i adgangen til å drive misjonering i hjemlandet ikke uten videre gir rett til beskyttelse.

7 Ingen diskresjon

UNE skal avgjøre om klageren risikerer forfølgelse ved retur til hjemlandet på grunn av sin religion. Spørsmålet er hva han rent faktisk kommer til å gjøre og dermed risikere. Hvis han kommer til å utøve sin religion på en slik måte at han risikerer forfølgelse, vil han ha rett til flyktningstatus (unntatt de tilfeller hvor UNE innvilger vern etter § 73 på grunn av unntaket i § 28 fjerde ledd, se punkt 8). UNE krever ikke at han skal skjule sin religion eller avstå fra visse handlinger, f.eks. misjonering. UNE skal bare vurdere den faktiske risikoen for forfølgelse.

Dersom UNE tror at klageren kommer til å risikere forfølgelse på grunn av sin religion eller fremtidige handlinger, blir han innvilget flyktningstatus. UNE sier ikke da at han kan skjule sin religion eller avstå fra misjonering.

Dette er fast praksis i Afghanistan-sakene. Er klageren en reell konvertitt, blir han innvilget asyl. UNE forventer ikke at han skal skjule sin religion for å unngå forfølgelse. Dette er også sagt uttrykkelig i en rekke vedtak. I Eritrea-vedtak har UNE innvilget asyl til pinsevenner som risikerer forfølgelse fra myndighetene fordi UNE tror at de kommer til å utøve sin religion åpent ved retur. Det er ikke vurdert om de burde skjule sin religion eller avstå fra bestemte aktiviteter for å unngå forfølgelse. UNE har også innvilget asyl til kristne fra Irak som kommer til å praktisere sin tro på en slik måte at de risikerer forfølgelse. I en rekke Iran-vedtak har bah'ier blitt innvilget asyl uten spørsmål om de kan holde en lav profil. I et vedtak fra Mauretania ble det understreket at UNE skulle vurdere hvordan klageren kom til å opptre ved retur til hjemlandet. Dette var en «konkret sannsynlighetsvurdering» og ikke en «normativ vurdering av hva han kan gjøre, eller med rimelighet bør gjøre, for å unngå forfølgelse.»

En rekke saker gjelder kristne konvertitter fra Iran. I de tilfeller hvor UNE tror at klageren risikerer forfølgelse på grunn av sin fremtidige aktivitet, f.eks. misjonering, har klageren fått innvilget asyl. UNE har ikke vurdert om han bør skjule sin religion eller avstå fra misjonering for å unngå forfølgelse. I tillegg til at det følger implisitt av UNEs vurderinger, sies det også uttrykkelig i svært mange vedtak. Det påpekes bl.a. i et stort antall Iran-vedtak at vurderingen av fremtidige handlinger er en «konkret sannsynlighetsvurdering av hva han rent faktisk kommer til å gjøre. Det er ikke en normativ vurdering av hva han kan gjøre eller med rimelighet bør gjøre for å unngå forfølgelse.» I andre vedtak er det sagt at klageren ikke kan pålegges å opptre diskret eller fornekte sin tro for å unngå reaksjoner i hjemlandet. I et vedtak understreker UNE at «vurderingen ikke innebærer at han pålegges en religiøs praksis tilpasset de sosiokulturelle rammene. Det er foretatt en konkret vurdering av hvordan han faktisk vil forholde seg ved retur og sannsynligheten av om det vil kunne medføre forfølgelse.» I et annet Iran-vedtak heter det at «UNE pålegger ikke noen å innordne seg etter de sosiokulturelle normene i hjemlandet, men baserer snarere sin vurdering på hva slags adferd som fremstår som naturlig for konvertitten ved retur, ut fra vedkommendes egen forklaring og atferdsmønster.»

Et stort antall Iran-vedtak har i de senere år blitt prøvd for domstolene. Domstolene foretar en grundig vurdering av UNEs faktiske og rettslige vurderinger. Det foreligger ingen rettskraftige dommer som viser at UNE har pålagt noen form for diskresjon. Tvert imot har Borgarting lagmannsrett de samme rettslige vurderinger og utgangspunkt som UNE. I 2015 fikk UNE bl.a. fullt medhold i dom 16.12.2015 (LB-2015-68567), dom 16.11.2015 (LB-2014-169798), dom 25.06.2015 (LB-2014-206175), dom 17.04.2015 (LB-2014-81162-LB-2014-81155), dom 11.03.2015 (LB-2014-169786) og dom 08.01.2015 (LB-2014-50021). I enkelte saker har retten en annen oppfatning enn UNE av den konkrete bevisvurderingen eller den faktiske risikoen.

Metoden som ble brukt i Høyesteretts dom i Rt. 2012 s. 494 avsnitt 57 og 58 («homofilidommen») blir ikke anvendt i saker om religion. Dette er i samsvar med Justisdepartementets Instruks om tolkning av Utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a – forfølgelse på grunn av seksuell orientering og kjønnsidentitet (GI-07/2012).

8 Sur place

Klageren kan bli anerkjent som flyktning, selv om behovet for beskyttelse etter at han kom til Norge og på grunn av hans handlinger her, jf. § 28 fjerde ledd. Han blir flyktning «sur place» (fransk: på stedet) i Norge.

UNE opplever at et stort antall iranske asylsøkere deltar aktivt i kristne markeringer og nettverk i Norge. Mange bruker sosiale medier (Facebook og blogger) for å publisere religiøse bilder, artikler og videoer. I utgangspunktet kan all sur place-aktivitet gi grunnlag for flyktningstatus. Handlingene må ikke være en naturlig fortsettelse av tidligere aktiviteter i hjemlandet. Spørsmålet er ganske enkelt om klageren risikerer forfølgelse på grunn av sine handlinger i Norge.

Klageren kan likevel nektes flyktningstatus etter utlendingsloven § 28 fjerde ledd, dersom hovedformålet med handlingene har vært å få opphold i Norge. Formålet med bestemmelsen er å hindre misbruk av asylinstituttet. I slike tilfeller vil klageren få vern etter § 73 og oppholdstillatelse etter § 74 eller § 38. Bestemmelsen har bl.a. blitt anvendt på iranske asylsøkere. Se UNEs praksisnotat *Sur place: Unntak i misbrukstilfeller* (19.05.2015).

9 Beskyttelse i hjemlandet

Internasjonal beskyttelse er subsidiær i forhold til hjemlandets beskyttelse. Dersom klageren kan få beskyttelse i sitt eget land, vil han ikke ha rett til flyktningstatus i Norge. Det er i hovedsak to former for beskyttelse: myndighetsbeskyttelse og internflukt.

(a) Myndighetsbeskyttelse

I henhold til utlendingsloven § 29 annet ledd bokstav c må myndighetene i hjemlandet ha evne og vilje til å treffe «rimelige tiltak for å forhindre forfølgelsen, blant annet gjennom et virksomt system for å avdekke, rettsforfølge og straffe handlinger som utgjør forfølgelse». Hvorvidt myndighetene kan gi beskyttelse i det enkelte tilfellet, blir vurdert konkret bl.a. i lys av myndighetenes holdning til religiøse minoriteter. Det er mer aktuelt å henvise til beskyttelse i land hvor toleransen er relativt høy enn i land hvor toleransen er lav og myndighetene sjelden beskytter religiøse minoriteter.

(b) Internflukt

Religiøs tilhørighet kan bl.a. ha betydning for om det er trygt og rimelig å henvise til internflukt i henhold til § 28 femte ledd. Det kan f.eks. være relevant om religiøse fellesskap kan tilby nettverk og bistand til internflyktninger.

10 Oppsummering

UNE har behandlet et stort antall klager og omgjøringsanmodninger hvor klageren hevder at han risikerer forfølgelse på grunn av sin religiøse tilhørighet eller aktivitet. Forfølgelse på grunn av religion gir rett til flyktningstatus etter utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a. Det gjelder også i de tilfeller hvor forfølgeren feilaktig tror at klageren har en bestemt religion, jf. § 30 annet ledd.

For å kunne bli anerkjent som flyktning må klageren ha en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av sin religion eller religiøse aktivitet. UNE legger til grunn at klageren har en reell tro hvis det fremstår som noenlunde sannsynlig. Han har en velbegrunnet frykt for forfølgelse hvis det er en reell fare for forfølgelse ved retur til hjemlandet. UNEs vedtak bærer preg av konkrete helhetsvurderinger. Det gjelder både troverdighetsvurderingen og risikovurderingen. Et sentralt spørsmål i mange saker er hvordan klageren kommer til å opptre ved retur, og hva han dermed kan risikere. Dette er en konkret sannsynlighetsvurdering av hva han faktisk kommer til å gjøre og risikere. Det er ikke en normativ vurdering av hva han bør gjøre for å unngå reaksjoner i hjemlandet. UNE krever ikke at han skal avstå fra visse religiøse handlinger for å unngå forfølgelse.